

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.951:351.74

DOI: 10.33663/1563-3349-2026-100-44

ISSN 1563-3349

О. В. СКРИПНЮК

Д. О. БЕЗЗУБОВ

ЕФЕКТИВОЛОГІЯ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Статтю присвячено доктринальному осмисленню ефективності діяльності органів виконавчої влади як самостійної юридичної категорії публічного права та обґрунтуванню її місця в системі адміністративного права України. Автори виходять із критики редукції ефективності до управлінської або економічної результативності та доводять її імпліцитний характер як принципу адміністративного права, що має конституційне походження і нормативне втілення в діяльності публічної адміністрації.

Розкрито зв'язок ефективності з функціями держави, верховенством права та обов'язком гарантування прав і свобод людини і громадянина. Особливу увагу приділено аналізу ефективності в контексті національної стійкості, де вона розглядається як правовий індикатор здатності виконавчої влади забезпечувати безперервність управління, адаптивність правового регулювання та інституційну спроможність держави в умовах кризових і воєнних правових режимів.

© СКРИПНЮК Олександр Васильович – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, віцепрезидент НАПрН України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0000-0001-7052-3729; e-mail: idpnan219@gmail.com

© БЕЗЗУБОВ Дмитро Олександрович – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0000-0001-7183-5206; e-mail: dbezzubov@ukr.net

Обґрунтовано авторський науковий підхід: ефективологія виконавчої влади - новий напрям адміністративно-правової та конституційної доктрини, предметом якого є правові механізми досягнення ефективності, межі дискреції органів виконавчої влади та критерії юридичної результативності публічного управління. Запропоновано правову модель оцінювання ефективності діяльності органів виконавчої влади, що базується на взаємозв'язку адміністративно-правової норми, організаційної діяльності, реалізації повноважень, фіксації результату та визначення соціального або економічного ефекту.

Ключові слова: ефективність публічної влади, конституційне право, адміністративне право, ефективологія виконавчої влади, національна стійкість, публічна адміністрація, принципи адміністративного права, виконавча влада, правове регулювання.

Skrypniuk Oleksandr, Bezzubov Dmytro. Effectiveology in constitutional and administrative law

The article is devoted to the doctrinal analysis of the effectiveness of executive authorities as an independent legal category of public law and to substantiating its place within the system of administrative law of Ukraine. The author criticizes the reduction of effectiveness to managerial or economic efficiency and argues that effectiveness functions as an implicit principle of administrative law with constitutional origins and normative implementation in public administration.

The article reveals the connection between effectiveness, state functions, the rule of law, and the obligation of the state to ensure and protect human and civil rights. Particular attention is paid to the analysis of effectiveness in the context of national resilience, where it is interpreted as a legal indicator of the executive power's ability to ensure continuity of governance, adaptability of legal regulation, and institutional capacity of the state under crisis and wartime legal regimes.

The author substantiates an original scientific approach the effectiveness theory of executive power (effectivology) as a new direction in administrative law doctrine. Its subject matter includes legal mechanisms for achieving effectiveness, limits of administrative discretion, and criteria for the legal evaluation of public administration performance. A legal model for assessing the effectiveness of executive authorities is proposed, based on the interrelation between administrative legal norms, organizational activity, exercise of powers, fixation of results, and determination of social or economic effects.

Key words: effectiveness of public authority, constitutional law, administrative law, effectivology of executive power, national resilience, public administration, principles of administrative law, executive power, legal regulation.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку адміністративного права України характеризується поглибленням розриву

між нормативною регламентацією діяльності органів публічної влади та реальними результатами здійснення владних повноважень. Умови війни, тривалої кризової трансформації, підвищених безпекових ризиків і масштабних суспільних очікувань актуалізували проблему, яка тривалий час перебувала на периферії адміністративно-правової доктрини, – ефективності публічної влади як правової категорії.

Традиційно ефективність розглядалася переважно у площині державного управління, економіки або менеджменту, де вона асоціювалася з результативністю, оптимізацією ресурсів чи досягненням поставлених цілей. В адміністративному праві ця категорія здебільшого залишалася імпліцитною, не отримуючи самостійного доктринального осмислення. Натомість правова наука зосереджувалася на законності, компетенції, формах і процедурах діяльності органів виконавчої влади, залишаючи поза системним аналізом питання про те, наскільки така діяльність відповідає своєму конституційному призначенню.

Водночас саме адміністративне право, за своєю природою, покликане забезпечувати не лише формальну правомірність публічної влади, а й її здатність реально реалізовувати функції держави щодо захисту прав і свобод людини, забезпечення національної безпеки, підтримання соціальної стабільності та сталого розвитку. За цих умов ефективність перестає бути суто управлінським показником і набуває ознак внутрішньої правової вимоги до здійснення публічної влади, без якої адміністративно-правове регулювання втрачає свій практичний сенс.

Особливого значення ця проблема набуває в умовах кризових правових режимів, коли органи виконавчої влади діють в умовах розширеної дискреції, обмеженого часу та підвищеної відповідальності за прийняті рішення. У таких обставинах формальна відповідність дій закону вже не гарантує належного рівня захисту публічних інтересів. Постає потреба в доктринальному осмисленні ефективності як юридичного критерію, що поєднує законність, результативність і пропорційність владного впливу.

У цьому контексті актуалізується необхідність формування нового теоретичного підходу в адміністративному праві, спрямованого на системне дослідження ефективності діяльності органів виконавчої влади як правового феномена. Такий підхід не може

бути зведений до запозичень із суміжних наук або до сукупності прикладних індикаторів. Йдеться про становлення ефективології адміністративного права, тобто доктринального напрямку, що досліджує правову природу ефективності, її конституційні витоки, місце в системі принципів публічної влади та механізми нормативного втілення.

Ефективологія в адміністративному праві пропонується як відповідь на виклик сучасної державності, в якій стійкість публічної влади визначається не лише формальною стабільністю інституцій, а й їх спроможністю діяти результативно, правово визначено та орієнтовано на захист людини і суспільства. У цьому сенсі ефективність постає як прихований принцип адміністративного права, що інтегрує конституційні цінності, функції держави та адміністративно-правові механізми їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі розвитку адміністративного права проблеми ефективності діяльності органів виконавчої влади в світлі адміністративного та конституційного права досліджують такі науковці як: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Н. О. Армаш, О. М. Бандурка, Д. О. Беззубов, Н. П. Бортник, М. І. Козюбра, А. Р. Крусян, В. М. Князев, В. К. Колпаков, З. Р. Кісіль, А. В. Кубаєнко, В. І. Луговий, В. Л. Ортинський, О. В. Скрипнюк, Ю. П. Сурмін, Ю. С. Шемчушенко, В. В. Цветков та інші відомі вчені.

Проблема ефективності діяльності органів виконавчої влади розвивається двома основними напрямками: ефективність діяльності органів виконавчої влади як частини державного управління (В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Н. О. Армаш, В. В. Цветков та інші) та ефективність як суспільно значущий результат розвитку держави (А. Р. Крусян, В. М. Князев, В. К. Колпаков, З. Р. Кісіль, А. В. Кубаєнко, В. І. Луговий, В. Л. Ортинський, О. В. Скрипнюк, Ю. П. Сурмін, Ю. С. Шемчушенко та інші вчені).

Мета статті. Метою цієї статті є обґрунтування ефективології як нового доктринального напрямку адміністративного права, визначення її предмета, методологічних засад і місця в системі публічно-правового регулювання, а також розкриття її значення для забезпечення національної стійкості, фінансової спроможності держави та належного захисту прав і свобод людини і громадянина.

Виклад основного матеріалу. У доктрині адміністративного права ефективність традиційно не фігурує серед класичних принципів галузі. Законність, верховенство права, пропорційність, публічний інтерес, підконтрольність і підзвітність публічної влади становлять усталене ядро адміністративно-правового регулювання [1]. Водночас аналіз функціонального призначення цих принципів свідчить, що всі вони зорієнтовані не лише на формальне впорядкування владної діяльності, а й на досягнення соціально значущого результату. Саме в цій площині ефективність постає як імпліцитний принцип адміністративного права, що пронизує його нормативну структуру, хоча й не завжди отримує пряме текстуальне закріплення.

Імпліцитний характер ефективності означає, що вона не виступає автономною нормативною вимогою, а функціонує як внутрішня умова реалізації інших принципів адміністративного права. Законність у відриві від ефективності зводиться до формального дотримання норм без гарантії реального захисту прав і свобод. Пропорційність втрачає сенс, якщо владне втручання не спрямоване на досягнення легітимної та результативної публічної мети. Публічний інтерес не може бути реалізований, якщо адміністративні рішення не здатні змінювати соціальну реальність у заданому правовому напрямі. Отже, ефективність забезпечує функціональну повноту адміністративно-правових принципів.

Особливість ефективності як правової категорії полягає в тому, що вона не ототожнюється з доцільністю або корисністю у вузькому управлінському сенсі. В адміністративному праві ефективність має нормативну природу, оскільки пов'язана з виконанням публічно-правових обов'язків держави. Вона визначає не «успішність» органу виконавчої влади, а якість реалізації наданих повноважень у межах закону та з урахуванням конституційних цінностей. Саме тому ефективність не може бути зведена до показників продуктивності, економії ресурсів чи швидкості прийняття рішень.

Як імпліцитний принцип адміністративного права ефективність проявляється через нормативні конструкції, що вимагають від органів виконавчої влади діяти результативно, обґрунтовано і відповідально. Адміністративні процедури, норми про компетенцію, вимоги до мотивування рішень, інститути контролю і відповідальності формують правове середовище, у якому неефективна діяль-

ність набуває ознак правової проблеми, а не лише управлінського недоліку. В цьому сенсі ефективність стає критерієм належного адміністративного правозастосування.

Зв'язок ефективності з адміністративним правом особливо чітко простежується в контексті захисту прав і свобод людини та громадянина. Адміністративно-правові механізми створюються саме для того, щоб забезпечити реальність і дієвість цих прав у відносинах із публічною владою [2]. Якщо правовий припис не призводить до фактичного захисту порушеного права, він втрачає свою соціальну цінність, навіть за умови формальної законності. Отже, ефективність у цьому вимірі виконує роль правового з'єднувача між нормою і результатом.

В умовах сучасних трансформаційних і кризових процесів імпліцитний характер ефективності набуває особливої ваги. Розширення дискреційних повноважень органів виконавчої влади, застосування надзвичайних правових режимів, прискорене прийняття управлінських рішень створюють ризик формального виконання закону без досягнення його мети. За таких умов саме ефективність виконує функцію внутрішнього обмежувача публічної влади, спрямовуючи її діяльність на досягнення суспільно значущих результатів у межах правової визначеності.

Отже, ефективність у адміністративному праві слід розглядати не як зовнішній показник діяльності органів виконавчої влади, а як імпліцитний принцип, що забезпечує єдність правової форми та функціонального призначення публічної влади. Саме з цього положення випливає необхідність подальшого доктринального осмислення ефективності як самостійної правової категорії, що й зумовлює формування ефективології адміністративного права як окремого напрямку наукових досліджень.

Формування ефективології адміністративного права зумовлене об'єктивною потребою сучасної правової науки в переосмисленні ролі адміністративного права у забезпеченні реального функціонування публічної влади.

Традиційна концентрація доктрини на питаннях законності, компетенції та процедурної впорядкованості владної діяльності виявила свою обмеженість у ситуаціях, коли формально правомірні рішення не забезпечують досягнення суспільних значущих результатів. За таких умов постає необхідність у теоретичному

напрямі, здатному дослідити правову природу результативності публічної влади, не виходячи за межі юридичного мислення.[3]

Ефективологія адміністративного права пропонується як доктринальний напрям, що досліджує ефективність діяльності органів виконавчої влади не з позицій управлінської доцільності, а як юридичну характеристику реалізації публічно-владних повноважень. Її поява є логічним етапом еволюції адміністративного та конституційного права від нормативного регулювання форм і процедур до осмислення здатності права забезпечувати виконання державою своїх функцій.

У доктринальному розумінні ефективологію адміністративного права доцільно визначати як систему наукових поглядів і правових концепцій, спрямованих на виявлення, аналіз і оцінку здатності адміністративно-правових норм, інститутів і механізмів забезпечувати досягнення суспільно значущих результатів у межах конституційно встановлених цілей і обмежень. У цьому сенсі ефективологія не підміняє собою класичні інститути адміністративного права, а виконує інтегративну функцію, поєднуючи нормативний, функціональний і результативний виміри публічної влади.

Предметом ефективології адміністративного права є правові закономірності формування, реалізації та оцінювання ефективності діяльності органів виконавчої влади як носіїв публічної влади. Йдеться не про аналіз окремих органів або адміністративних рішень, а про дослідження структурного зв'язку між адміністративно-правовою нормою, організаційною діяльністю, реалізацією повноважень і досягнутим публічним результатом. Саме цей зв'язок дозволяє розглядати ефективність як правову, а не суто управлінську категорію.

Методологія ефективології адміністративного права ґрунтується на поєднанні класичних методів правової науки з функціонально-результативним аналізом. Нормативний метод дає змогу виявити потенціал адміністративно-правових норм щодо досягнення поставлених цілей. Функціональний метод спрямований на аналіз реалізації повноважень у системі публічної влади. Результативний підхід дає змогу оцінити відповідність між правовою формою та фактичним соціальним або економічним ефектом. Водночас ключовою методологічною ознакою ефективології є її юридична

замкненість, тобто відмова від підміни правового аналізу управлінськими або економічними показниками.

Місце ефективології в системі адміністративного права визначається її міжінституційним характером. Вона не є підгалуззю або окремим напрямом дослідження, а функціонує як метадоктринальний рівень осмислення адміністративно-правового регулювання. Через ефективологію здійснюється оцінка якості дії адміністративно-правових норм, процедур і механізмів з точки зору їх здатності забезпечувати реалізацію функцій держави, насамперед у сферах захисту прав людини, національної безпеки, фінансової спроможності та суспільної стійкості.

Важливо підкреслити, що ефективологія адміністративного права не заперечує значення законності як базового принципу галузі. Навпаки, вона виходить з того, що ефективність можлива лише в межах закону і верховенства права. Водночас ефективологія долає формально-нормативний підхід, доповнюючи його вимогою досягнення реального публічного результату, що відповідає конституційному призначенню публічної влади.

Можна визначити, що ефективологія адміністративного права постає як новий доктринальний напрям, що дозволяє по-новому осмислити співвідношення норми і результату, повноваження і відповідальності, законності і національної стійкості. Її формування відкриває перспективи для подальших досліджень у сфері фінансово-правової, податкової та безпекової діяльності органів виконавчої влади, а також створює теоретичне підґрунтя для вдосконалення адміністративно-правового регулювання в умовах сучасних викликів.

Зв'язок ефективології адміністративного права з категорією національної стійкості публічної влади має не прикладний, а глибинно доктринальний характер. Йдеться не про розширення предмета адміністративного права за рахунок безпекової проблематики, а про виявлення внутрішнього правового механізму, через який ефективність діяльності органів виконавчої влади трансформується у здатність держави зберігати сталість та цілісність суспільних відносин, функціональність і керованість в умовах криз, ризиків та трансформацій.

Національна стійкість у правовому вимірі не може зводитися виключно до адаптивності або реагування на загрози. Вона постає

як стан організованості публічної влади, за якого реалізація владних повноважень забезпечує безперервність виконання державних функцій, збереження правопорядку та захист основоположних прав і свобод людини. Саме в цьому аспекті ефективність перестає бути оціночним або управлінським показником і набуває значення правового чинника стійкості [4].

Ефективологія адміністративного права дозволяє розкрити національну стійкість як результат узгодженої дії адміністративно-правових норм, організаційних структур і процедур реалізації повноважень. Йдеться про такий режим функціонування виконавчої влади, за якого адміністративно-правове регулювання не лише формально впорядковує діяльність органів, а й забезпечує досягнення публічно значущих результатів навіть в умовах підвищеного навантаження, дефіциту ресурсів або надзвичайних обставин.

У цьому контексті ефективність виступає прихованою юридичною передумовою національної стійкості. Недостатня ефективність адміністративно-правового механізму навіть за формального дотримання законності призводить до фрагментації публічної влади, втрати керованості, зниження довіри до держави та, зрештою, до підриву її стійкості. Натомість ефективне правове регулювання створює умови для прогнозованості, стабільності та стійкості суспільних відносин [5].

Національна стійкість у такому розумінні постає як юридично опосередкований результат діяльності органів виконавчої влади. Вона формується не лише через стратегічні документи або політичні рішення, а передусім через щоденну адміністративну практику реалізації повноважень. Саме тут ефективологія адміністративного права виконує системотворчу функцію, дозволяючи оцінювати, наскільки адміністративно-правові норми та процедури відповідають завданню збереження стійкості держави [6].

Особливе значення в цьому зв'язку має співвідношення ефективності та прав людини. Національна стійкість не може будуватися за рахунок знецінення правових гарантій або розширення дискреції поза межами права. Навпаки, ефективологія адміністративного права виходить з того, що ефективний захист прав і свобод людини є одним із ключових індикаторів стійкості публічної влади. Нездатність органів виконавчої влади забезпечити реальне

поновлення порушених прав або своєчасне реагування на соціальні потреби свідчить про системну неефективність, яка має безпекові наслідки.

У межах ефективологічного підходу національна стійкість розглядається як інтегрований ефект від реалізації адміністративно-правових повноважень. Вона проявляється у здатності публічної влади підтримувати функціональну рівновагу між нормою і практикою, між владними повноваженнями і відповідальністю, між публічним інтересом і правами особи. Саме ця рівновага і є юридичним ядром стійкості [7].

Констатуємо, що ефективологія адміністративного права дозволяє концептуалізувати національну стійкість не як зовнішню політико-безпекову характеристику держави, а як внутрішню правову властивість публічної влади, що формується через якість адміністративно-правового регулювання. Це створює безпосередній міст до подальшого аналізу адміністративно-правових механізмів оцінювання діяльності органів виконавчої влади та їх ролі у фінансовому, податковому і безпековому забезпеченні держави.

Ефективологія адміністративного права, як доктринальний напрям осмислення діяльності виконавчої влади, закономірно переходить у площину оцінювання. Проте йдеться не про зовнішню управлінську або статистичну оцінку, а про внутрішньо-правову модель, яка дозволяє встановити, чи відповідає діяльність органів виконавчої влади їх конституційному призначенню, адміністративно-правовій компетенції та завданню забезпечення національної стійкості.

Оцінювання діяльності органів виконавчої влади в межах ефективологічного підходу не може зводитися до аналізу показників результативності або досягнення формально визначених цілей. Його зміст полягає у з'ясуванні того, як адміністративно-правова норма трансформується в реальний публічно значущий ефект, та чи зберігається при цьому баланс між владними повноваженнями, правами людини і публічним інтересом.

Вихідною позицією ефективологічної моделі оцінювання є норма адміністративного права. Саме вона задає межі, спрямованість і допустимі способи діяльності органу виконавчої влади. У цьому сенсі ефективність не є зовнішнім критерієм, що накладається на діяльність *post factum*, а внутрішньо закладеною власти-

вістю норми, яка передбачає досягнення певного соціального або економічного результату.

Наступним елементом виступає організаційна діяльність органу виконавчої влади, що охоплює планування, внутрішню координацію, розподіл повноважень і ресурсів. У межах ефективології ця діяльність оцінюється не з точки зору управлінської доцільності, а крізь призму її відповідності нормативному призначенню органу та здатності забезпечити реалізацію встановлених повноважень без надмірної дискреції або організаційної фрагментації.

Реалізація повноважень становить центральну ланку ефективно-логічної моделі, тому що саме тут відбувається перехід від нормативного припису до владної дії. Ефективність у цьому вимірі проявляється як здатність органу виконавчої влади реалізувати повноваження своєчасно, пропорційно та результативно, не виходячи за межі правового мандата і не створюючи додаткових ризиків для прав людини або публічних фінансів.

Фіксація отриманого результату є необхідною умовою правового оцінювання ефективності. Йдеться про формальну звітність, статистичні дані та юридично значущу констатацію досягнутого стану суспільних відносин. В ефективно-логічному підході результат набуває значення правового факту, який може бути співвіднесений із метою адміністративно-правового регулювання.

Завершальним елементом моделі є визначення рівня соціального або економічного ефекту. Саме на цьому етапі ефективність діяльності органів виконавчої влади виходить за межі інституційної оцінки і набуває виміру національної стійкості. Соціальний ефект проявляється у рівні захищеності прав і свобод людини, довірі до публічної влади, стабільності суспільних відносин. Економічний ефект полягає у раціональному використанні бюджетних ресурсів, податковій спроможності держави, фінансовій спроможності виконувати безпекові та соціальні функції.

Таким чином, ефективно-логічна модель оцінювання діяльності органів виконавчої влади постає як юридично замкнений цикл: від норми адміністративного права через організаційну діяльність і реалізацію повноважень до фіксації результату та визначення ефекту. Саме цей цикл забезпечує функціонування адміністративного права як науково-фундаментального підґрунтя національної стійкості.

За такого підходу оцінювання діяльності органів виконавчої влади перестає бути факультативним або політично зумовленим процесом. Воно набуває характеру іманентної функції адміністративного права, що дозволяє виявляти системні неузгодженості, неефективні норми та організаційні деформації ще до того, як вони трансформуються у загрози для держави, суспільства або людини.

Формування ефективології виконавчої влади як напряму адміністративно-правової науки об'єктивно зумовлює потребу у виробленні власної системи критеріїв оцінювання, відмінної від управлінських, економічних або політичних показників. У межах адміністративного права ефективність не може вимірюватися виключно досягненням результату; вона має оцінюватися з урахуванням правової природи публічної влади, її конституційного призначення та меж владного впливу.

Ефективологічні критерії мають нормативний характер і випливають із системи адміністративного та конституційного права. Вони не підміняють собою політичну відповідальність чи управлінський контроль, а виконують іншу функцію, а саме: юридичну верифікацію діяльності органів виконавчої влади з точки зору її відповідності праву, публічному інтересу та національній стійкості. Дамо аналіз цих критеріїв.

1. Нормативна зумовленість ефективності. Першим і базовим критерієм ефективологічної оцінки є нормативна зумовленість діяльності органу виконавчої влади. Йдеться про відповідність фактичної діяльності змісту та меті адміністративно-правових норм, які визначають компетенцію органу. Ефективною визнається не будь-яка результативна дія, а лише та, що: ґрунтується на законі; здійснюється в межах визначеної компетенції; відповідає функціональному призначенню органу в системі публічної влади.

Таким чином, ефективність у правовому розумінні є похідною від нормативної легітимності, а не від доцільності чи швидкості прийняття рішень.

2. Функціональна відповідність діяльності органу. Другий критерій стосується відповідності діяльності органу виконавчої влади його публічним функціям. У межах ефективології функція розглядається не як абстрактний напрям діяльності, а як юридично закріплений обов'язок реалізації публічного інтересу.

Ефективність у цьому вимірі полягає у здатності органу: зосереджувати діяльність на реалізації основних, а не допоміжних функцій; уникати функціонального дублювання або розпорошення повноважень; забезпечувати стабільність виконання функцій навіть в умовах криз, воєнного стану чи ресурсних обмежень.

Саме цей критерій безпосередньо пов'язує ефективність із категорією національної стійкості, оскільки функціонально неспроможний орган створює системний ризик для публічної влади.

3. *Процедурна коректність реалізації повноважень.* Третім ключовим критерієм є процедурна коректність. В адміністративному праві ефективність не може виправдовувати порушення процедури, оскільки адміністративна процедура є формою гарантування прав людини та обмеження владної дискреції. Процедурно ефективною є діяльність, яка: здійснюється з дотриманням установлених процедур; забезпечує передбачуваність та правову визначеність; мінімізує ризик свавілля та дискреційного зловживання.

Таким чином, ефективність постає як поєднання результативності й процедурної правомірності, а не як їх взаємне заперечення.

4. *Орієнтація на захист прав і свобод людини.* Четвертий критерій має конституційний характер і полягає в орієнтації діяльності органів виконавчої влади на реальний захист прав і свобод людини і громадянина. Ефективологія виходить із того, що публічна влада є ефективною лише настільки, наскільки вона забезпечує реалізацію прав, а не їх декларативне проголошення. У цьому аспекті ефективність оцінюється через: доступність адміністративних процедур; здатність органу запобігати порушенням прав, а не лише реакцію на них; рівень довіри до публічної адміністрації як правового інституту.

Саме цей критерій дає змогу відмежувати правову ефективність від суто управлінської «успішності».

5. *Ресурсна та фінансова обґрунтованість діяльності.* П'ятий критерій стосується раціональності використання публічних ресурсів, насамперед фінансових. У межах ефективології фінансова складова розглядається не ізольовано, а у зв'язку з публічним результатом. Ефективною визнається така діяльність, яка: забезпечує досягнення публічної мети без надмірних витрат; не створює прихованих фінансових ризиків для держави; сприяє довгостроковій фінансовій спроможності виконання функцій органу.

Цей критерій формує безпосередній міст до податкової ефективності та фінансової стійкості держави.

6. *Вплив на національну стійкість.* Завершальним, інтегративним критерієм є вплив діяльності органу виконавчої влади на національну стійкість. Йдеться про здатність органу: підтримувати стабільність правопорядку; адаптуватися до кризових умов без втрати функціональної спроможності; не генерувати нові загрози через правову або організаційну неефективність.

У цьому вимірі ефективність стає юридично значущим показником спроможності публічної влади.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє сформувати цілісну доктринальну конструкцію ефективності діяльності органів виконавчої влади як самостійного правового феномена, що має конституційне підґрунтя, адміністративно-правову форму реалізації та безпековий вимір у контексті національної стійкості держави.

По-перше, ефективність діяльності органів виконавчої влади є частиною адміністративного та конституційного права, яка не може розглядатися винятково крізь призму управлінських, економічних або технократичних підходів. Її зміст визначається нормативною заданістю публічної влади, імперативністю адміністративно-правових норм, цільовим характером компетенції органів виконавчої влади та обов'язком держави діяти в інтересах людини, суспільства і держави. У цьому сенсі ефективність є не похідною від результативності, а формою правового втілення публічного призначення виконавчої влади.

По-друге, ефективність має характер імпліцитного принципу адміністративного права, який функціонує як внутрішній нормативний орієнтир побудови та діяльності публічної адміністрації. Незважаючи на відсутність його прямої формалізації в законодавстві, вимога ефективності простежується в законодавчому регулюванні системи органів виконавчої влади, у визначенні їх функцій, процедур прийняття рішень, механізмів відповідальності та підконтрольності. Таким чином, ефективність постає як структуро-творчий елемент адміністративно-правового регулювання.

По-третє, ефективність діяльності виконавчої влади має конституційне походження і безпосередньо пов'язана з функціями держави, принципом верховенства права, обов'язком гарантування

прав і свобод людини та забезпечення сталого розвитку суспільства. Конституційна вимога реальності, дієвості та результативності публічної влади трансформується в адміністративному праві у систему юридичних обов'язків, процедур і меж дискреції органів виконавчої влади.

По-четверте, існує концептуальний зв'язок між ефективністю діяльності органів виконавчої влади та національною стійкістю як правовим феноменом. Ефективність у цьому вимірі набуває системного значення, оскільки відображає здатність публічної влади забезпечувати безперервність управління, адаптивність правового регулювання, збереження інституційної спроможності держави в умовах криз, воєнного стану та підвищених ризиків. Неefективність публічної адміністрації в таких умовах перетворюється на чинник правової та безпекової дестабілізації.

По-п'яте, ефективологія виконавчої влади – це новий науковий напрям адміністративно-правової доктрини. Ефективологія розглядається як система правових поглядів і методологічних підходів до дослідження, оцінювання та нормативного забезпечення ефективності публічної адміністрації. Її предметом є правові механізми досягнення ефективності, межі допустимої дискреції, критерії юридичної результативності та вплив діяльності органів виконавчої влади на реалізацію прав людини і національну стійкість держави.

По-шосте, правова модель оцінювання ефективності діяльності органів виконавчої влади ґрунтується на взаємозв'язку норми адміністративного права, організаційної діяльності, реалізації повноважень, фіксації результату та визначення соціального або економічного ефекту. Така модель дозволяє перейти від декларативного оцінювання до юридично верифікованого аналізу діяльності органів виконавчої влади.

1. Авер'янов В. Б. Шляхи формування нової доктрини українського адміністративного права. *Правова держава*. 2006. Вип. 17. С. 158-166.
2. Скрипнюк О. В. Теоретико-правові засади забезпечення державного суверенітету в Україні. *Правове забезпечення державного суверенітету України*: монографія. Київ, 2011. С. 112.
3. Авер'янов В.Б. Доктринальні засади сучасного розвитку і реформування українського адміністративного права. *Виконавча влада і адміністративне право*: монографія / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. С. 60–72.

4. Скрипнюк О. В., Беззубов Д. О. Забезпечення ефективності державного управління як соціальна цінність адміністративного права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 3. С. 164–179.
5. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / кол. авт.; наук. кер. В. В. Цветков. Київ: Оріяни, 1998. 364 с.
6. Виконавча влада і адміністративне право: монографія / за заг. ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Видавничий Дім «Ін-Юре», 668 с.
7. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 336 с.

References

1. Averianov V.B. Shliakhy formuvannya novoi doktryny ukrainskoho administratyvnoho prava. *Pravova derzhava*. Vyr. 17. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2006. S. 158-166
2. Skrypniuk O. V. Teoretyko-pravovi zasady zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu v Ukraini. *Pravove zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy*. Kyiv, 2011. S. 112
3. Averianov V. B. Doktrynalni zasady suchasnoho rozvytku i reformuvannya ukrainskoho administratyvnoho prava. *Vykonavcha vlada i administratyvne pravova zah. red.*: V.B. Averianova. Kyiv: Vydavnychi Dim «In-Yure», 2002. S. 60–72.
4. Skrypniuk O.V., Bezzubov D. O. Zabezpechennia efektyvnosti derzhavnoho upravlinnia yak sotsialna tsinnist administratyvnoho prava. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. Т. 32. № 3. Kharkiv: Pravo, 2025. S. 164–179
5. Reformuvannya derzhavnoho upravlinnia v Ukraini: problemy i perspektyvy / kol. avt.; nauk. ker. V. V. Tsvietkov. Kyiv: Oriiany, 1998. 364 s.
6. Vykonavcha vlada i administratyvne pravo / za zah. red. V. B. Aver'ianova. Kyiv: In-Yure, 2002. 668 s.
7. Tsvietkov V.V. Demokratii i derzhavne upravlinnia: teoriia, metodolohiia, praktyka: Monohrafiia. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «Yurydychna dumka», 2007. 336 c.

Skrypniuk Oleksandr, Bezzubov Dmytro. Effectiveology in constitutional and administrative law

The current stage of development of administrative law in Ukraine is characterized by a deepening gap between the normative regulation of the activities of public authorities and the real results of the exercise of power. The conditions of war, prolonged crisis transformation, increased security risks and large-scale public expectations have actualized a problem that has long been on the periphery of administrative and legal doctrine, namely the problem of the effectiveness of public authorities as a legal category.

Traditionally, effectiveness was considered mainly in the field of public administration, economics or management, where it was associated with effectiveness, optimization of resources or achievement of set goals. In administrative law, this category remained mostly implicit, not receiving an independent doctrinal understanding. Instead, legal science focused on the legality, competence, forms and procedures of the activities of executive

authorities, leaving out of the systemic analysis the question of how such activities correspond to their constitutional purpose.

At the same time, administrative law itself, by its very nature, is designed to ensure not only the formal legitimacy of public authorities, but also their ability to actually implement the functions of the state in terms of protecting human rights and freedoms, ensuring national security, maintaining social stability and sustainable development. Under these conditions, efficiency ceases to be a purely managerial indicator and acquires the features of an internal legal requirement for the exercise of public authority, without which administrative and legal regulation loses its practical meaning.

This problem acquires particular importance in conditions of crisis legal regimes, when executive authorities act in conditions of expanded discretion, limited time and increased responsibility for decisions made. In such circumstances, formal compliance of actions with the law no longer guarantees an adequate level of protection of public interests. There is a need for a doctrinal understanding of efficiency as a legal criterion that combines legality, effectiveness and proportionality of power influence.

In this context, the need to form a new theoretical approach in administrative law is being actualized, aimed at the systematic study of the effectiveness of the activities of executive bodies as a legal phenomenon. Such an approach cannot be reduced to borrowings from related sciences or to a set of applied indicators. We are talking about the formation of the effectiveology of administrative law, that is, a doctrinal direction that studies the legal nature of effectiveness, its constitutional origins, its place in the system of principles of public power and mechanisms of normative implementation.

Effectiveology in administrative law is proposed as a response to the challenge of modern statehood, in which the stability of public power is determined not only by the formal stability of institutions, but also by their ability to act effectively, legally defined and oriented towards the protection of man and society. In this sense, effectiveness appears as a hidden principle of administrative law that integrates constitutional values, state functions and administrative-legal mechanisms for their implementation.

Keywords: effectiveness of public authority, constitutional law, administrative law, effectiveology (оце правильно!) of executive power, national resilience, public administration, principles of administrative law, executive power, legal regulation.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 10.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.03.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.